

RELASJONSKOMPETANSE, et foredrag

Hvordan kommunisere holdninger og verdier slik at de blir karakterbyggende?

Av Jan Rittedal

Intro:

Jeg har tenkt å ha Jesu ledermodell som bakteppe og prøve å formidle noe av hans evne og vilje til å bygge opp det indre mennesket hos sine etterfølgere og gi dem den nødvendige "livshjelp" til å få forløst deres potensial i form av evner, gaver og kall. Selv om det kanskje ikke høres slik ut, så er mitt mål at dette skal være både konkret, enkelt og hverdagslig og ikke svevende og vidløftig. Å behandle Jesu ledermodell i sin helhet blir det ikke tid nok til her og nå, men jeg avslutter med å liste opp de ti kjennetegnene ved den.

Bibeltekst: Mt 16:13-28

Hvordan omgås vi andre mennesker?

Hva gjør vi for å vinne andres tillit slik at vi kan bygge sterke og trygge relasjoner som tåler å være transparente overfor hverandre?

Hvordan skape et godt klima for gjensidig veiledning og korreksjon, for irettesettelse og formaning?

Jesus er modellen.

Han er ikke bare Mesteren, men han er en mester i relasjonsbygging og -kompetanse, i det jeg kalte "å bygge sterke og trygge relasjoner som tåler å være transparente overfor hverandre"!

Det er *så* lett å gi dårlig irettesettelse, som tar frimodigheten, gleden og tryggheten fra mennesker – og som river ned mer enn det bygger opp. Det er ikke Jesus-modellen.

Bygg relasjon

Jesus inviterte ikke mennesker inn i sitt liv for å forandre – eller forbedre – dem, men for å bli kjent med dem og for at de skulle bli kjent med ham! Det er forutsetningen for all god relasjonsbygging, enten det handler om vennerelasjoner, kjæresterelasjoner eller en lærer-elev-(rabbi-disippel)-relasjon.

Alle som er flinke på relasjonsbygging vet at tillit ikke kan kjøpes, men må vinnes. Likevel snakker vi frimodig om å investere i andre. Men da tenker vi *ikke* på penger, men på tid og nærhet. Slik bygges tillit inn i et forhold, stein på stein.

Folk er ikke dumme. De merker godt om vi har en skjult agenda for å ta kontakt, om vi mer søker det de har enn det de er – penger, evner eller tjenester. Verst er det hvis det merkes at

vår motivasjon er å vinne deres sjeler istedenfor deres hjerter. Ingen ønsker å bli vurdert som et objekt – enten det er samleobjekt eller evangeliseringsobjekt, men som et subjekt. Ingen syns om å bli et tall i en statistikk, men alle lengter etter vennskap og nærhet og bekreftelse.

Still spørsmål

Se på Jesus her (i Mt 16). Legg merke til hvordan han arbeider på relasjonsplan. Merk deg hans evne og vilje til å bygge opp det indre mennesket hos sine etterfølgere og slik gi dem den nødvendige "livshjelp" til å forløse deres potensial i form av evner, gaver og kall. Som i forhold til Peter i denne teksten.

1. v 13-15: Først spør han seg inn i deres liv! Med flere spørsmål. Det er en nøkkel. Altfor ofte slurver vi på dette fundamentale punktet i all god kommunikasjon. Legg merke til hvor ofte Jesus spør seg inn i menneskers liv. De aller første ordene vi har fra Jesu munn i det fjerde evangeliet er et slikt spørsmål: Hva søker dere? (el. Hva ønsker dere? Jh 1:38) Sannsynligvis visste han svaret, men han ville at Andreas og Johannes selv skulle si det. Å spørre seg inn i menneskers liv er den beste måten å evangelisere på, det er den beste måten å møte folks smerte og traumer på, det er den beste måten å lære dem bedre å kjenne på, og det er den klart beste måten å veilede og formane på. Spør, spør, spør.
2. v. 16-17: Så roser han Peter for riktig svar. Og legg nøye merke til hva Jesus gjør nå. Han investerer! Han "kjøper den beleilige tid", som Paulus kaller det, til å investere i verdibanken i Peters indre. Det er det bildet jeg pleier å bruke. Vi investerer "i gode tider", det vil si når forholdet er trygt og godt, i andre personers verdibank, slik at vi kan hente ut summer derfra når tidene skifter og relasjonen utfordres. Dette går selvsagt begge veier. Ekteskapet er et godt eksempel. I de gode dagene bygger vi et forråd for de vanskeligere dager – med oppmuntringer og bekreftelser. Og selvsagt ikke som en slu strategi eller planlagt taktikk, men som en naturlig måte å leve sammen på.
3. v 18-19: Han roser altså Peter for hans åndelige klarsyn, for hans gode "antenner". Den oppmuntringen skulle snart vise seg å være gull verd, for å tale i finansverdenes språk. Her kunne Jesus ha stoppet, og mange av oss gjør akkurat det. Men han sier mer. Kjøper den beleilige tid. Han setter mer inn på kontoen. Kapital som handler om Peters kall og om hans sentrale rolle som menighetsbygger. Om hans framtid. Og han stopper ikke der heller. Han fortsetter med å fortelle om nøkkelmakten til å løse og binde, som skal gis ham som kirkens overhode. Denne treleddete investeringen, denne trippelloppmuntringen, blir som både "geburtsdag, julekveld og nyttårsaften på en gang" for Peter.
4. v 20-21: Historien avsluttes med en viktig setning om fortrolig vennskap. Mellom dem og Jesus. Han har åpnet et dypt personlig rom. De har fått del i en hemmelighet om sin Mester som de foreløpig er helt alene om og som de ikke skulle si videre før han ga klarsignal til det. Det skjer noe når vi deler liv!

Investeer

5. Så skifter vi scene. Men før vi gjør det, la oss først sveipe raskt over Jesu innledende samværstid sammen med sine disipler og Peter spesielt.

- A. Allerede i sitt første møte med Simon Peter setter Jesus inn kapital i hans verdibank: *"Du er Simon, sønn av Jona. Du skal kalles Kefas"* – som oversatt betyr: Peter. (Jh 1:42). Simon er en kortform av Simeon, som har med hørsel å gjøre og som både kan betyr "den som lytter" og "bønnhørelse" (1 Mos 29:33). Den profetiske oppmuntringen den kommende disippelen her får er: Du er ikke bare dine foreldres bønnesvar, men bønnhørelse også for meg. Jeg trenger en som kan lytte til Gud og til mennesker for å lede mitt folk på rett vei. Du vil bli en slik fast og stødig bauta. Etter hvert. Er det budskapet Jesus melder gjennom denne hilsenen.
- B. Neste gang de møtes er ved Genesaretsjøens bredd. Jesus kommer gående idet Simon Peter og hans eldre bror, Andreas, er i ferd med å kaste en not i sjøen. *De var nemlig fiskere*, føyer Markus opplysende til. *Da sa Jesus til dem: "Følg meg, så skal jeg gjøre dere til menneskefiskere."* Ny investering i verdibanken – her til dem begge to. Straks forlot de sine garn og fulgte ham. (Mk 1:16-18)
- C. Jesus er knapt ferdig med sin første arbeidsøkt sammen med sine fire-fem første disipler, så drar de samlet hjem til Simon og Andreas. Jesus på lunchbesøk; slå den! Enten fordi han er invitert eller fordi han har invitert seg selv. Uansett er det en fjær i hatten til de to disiplene, og spesielt til Peter, som etter all sannsynlighet er den egentlige husverten. (Mye taler for at Peters svigerfar er død og at han nå er den som forsørger sin svigermor og at de som familie bor sammen med henne – og at single Andreas bor hos dem.) Ny investering. (1:29)
- D. Så var det dette med skrubbsultne mannfolk og matlaging, da. De trengte noen driftige kvinnehender. Hvor Peters kone, Perpetua (som hun het ifølge gammel tradisjon), var i denne situasjonen, sies det ingen ting om, men det fortelles at Peters svigermor var der – men hun var febersyk og indisponert. Dette fortalte de Mesteren med en gang, skriver Markus før han fortsetter: *Han kom bort til henne og reiste henne opp ved å ta henne i hånden. Straks forlot feberen henne, og hun tjente dem.* (1:30-31) Ny solid investering i Simon Peters verdibank.
- E. Men det slutter ikke der: *Om kvelden, da solen var gått ned, førte de til ham alle som var syke og de demonbesatte. Og hele byen var samlet ved døren. Han helbredet da mange som led av forskjellige sykdommer, og drev ut mange demoner.* (1:32-34) Dette første kristne "mirakelmøtet" skjedde på trappa til Peters hus! Han må ha vært kry som en hane, slik vi har lært hans personlighet å kjenne. For en investering i verdibanken hans! Og vi er ikke ferdig med kapittel 1 i det eldste og minste evangeliet...
- F. Allerede innledningsvis i kapittel 2 leser vi: *Etter noen dager kom han på ny inn i Kapernaum, og det ble kjent at han var hjemme. Snart var det så mange som samlet seg at det ikke var plass til å ta imot alle, ikke engang ved døren. Og han talte Ordet til dem.* (2:1-2) Det sies ikke konkret hvor dette huset var, men flere bibelfortolkere mener at det også her dreier seg om Peters (og Andreas') hus like ved synagogen i Kapernaum. Da kan vi lese to nye bankinnskudd: For det første står det at det ble kjent at Jesus var hjemme, som selvsagt kan bety "hjemme i Kapernaum", men minst like mulig "hjemme der han nå bor". Det betyr at Jesus kan ha blitt invitert av Peter og flyttet fra der han opprinnelig bodde i Kapernaum til dette åttekantede slektshuset i sentrum av byen som ble de kristnes første menighetslokale, et stort hus (nå restaurert!) som vi fortsatt kan besøke under turer til Israel. For en ære for de to brødrene!
- G. Neste investering handler om fortsettelsen: et nytt folkemøte hvor spenningen og dramatikken er til å ta og føle på. (2:3-12) Har du noen gang tenkt at stedet der de fire kom bærende med sin lamme kompis, brøt opp taket og senket ham ned til Jesus, var i Peters hus? Og kanskje i det huset Jesus hadde sitt krypin? Mye taler for akkurat det.

Uttak

Vi er altså så vidt i gang med kapittel 2 i evangeliet etter Markus og har allerede kommet til seks-sju viktige investeringer av Jesus i Peters indre verdibank. Og slik fortsetter det. Stadig nye innskudd for framtiden. For framtidens utfordringer og påkjenninger – slik vi møter den første nå i fortsettelsen av Mt 16:

6. v 21-22: Jesus begynner å forutsi sin død og oppstandelse, at han skulle *”lide mye av de eldste, øversteprestene og de skriftlærde, og at han skulle bli slått i hjel og bli oppreist på den tredje dagen”*. Da tok Peter ham til side og begynte å advare (el irettesette) ham og sa: *”Gud bevare deg, Herre. Dette må aldri skje deg!”*
7. v 23: Da smeller det! Da foretar Jesus et dramatisk stort hasteuttak i Peters bank. Det dirrer i lufta når Jesus tverrvender seg mot Peter med ordene: *”Gå (el Vik) bak meg, Satan! Du er til anstøt for meg, for du har ikke sans for det som hører Gud til, men bare for det som hører menneskene til.”*

Min påstand er at dette Jesu ”lynangrep”, dette hasteuttaket fra Peters verdibank, hadde han ikke taklet hvis ikke Jesus allerede hadde fullt opp disippelens indre magasin med godord, oppmuntringer, løfter og bekreftelser. Uten at Peter hadde hatt en grunnleggende og dyp tillit til at Jesus ville ham vel, ville det vært umulig å ta imot en slik tilbakemelding på en velment reaksjon – for Peter synes bare å ha gode ønsker for Jesus med sin irettesettelse.

Selv har jeg aldri opplevd en så brutal korreksjon, så det er vanskelig å si hvordan jeg hadde taklet det. Men jeg har ved et par anledninger opplevd at noen har stilt spørsmål ved mitt åndelige rotsystem, og det har vært ubehagelig nok, som da jeg i slutten av tenårene full av iver var på vei til Stavanger sammen med en kompis for å evangelisere, og en øvrighetsperson i mitt hjemmemiljø konfronterende spurte: Hvilken ånd er det som driver deg, Jan? Det spørsmålet forstyrret denne relasjonen i mange år.

Irettesettelsens ABS

Jeg har merket meg noen sentrale trekk ved den formanende og oppdragende delen av Jesu disippelopplæring som jeg selv ønsker å etterleve i liv og tjeneste. Han gir oss det jeg kaller irettesettelsens ABS gjennom sin omgang med sine samtidige, ikke minst sine egne disipler. ABS er et effektivt bremsesystem (blokkeringsfrie bremses). Oppmuntring fungerer som et effektivt bremsesystem på formaning og irettesettelse. Den bremser den negative effekten av formaningen og unngår slik langvarige konfrontasjonsskader. Når Jesus talte til rette, kan vi grovt skissert si (ikke uten unntak) at han ga:

- A. Først oppmuntring. Jesus er snar med ros og gode ord. Før irettesettelse har han bevisst gitt fortjent ros. For å snu på det: Grunnlaget for formaning og korreksjon er tynt hvis det ikke forut er bygget tillit gjennom bekræftende og oppmuntrende ord. Jf Mt 16:17

- B. Mest oppmuntring. Jesus oppmuntrer mer enn han formaner, mye mer. Fra dag én i sin tjeneste bygger han en oppmuntringskultur rundt seg som gjør at folk tiltrekkes av ham og gjerne vil være sammen med ham og også følge ham. V 18-19
- S. Sist oppmuntring. Han avslutter ikke med å tale til rette eller korrigere. Han følger alltid opp irettesettelsen med gode råd (for en bedre fortsettelse). På en måte kan vi si at oppmuntringene fortsetter og rammer inn formaningene. V 24-27 & 17:1ff

Teksten vi har foran oss i dag, er et strålende eksempel på akkurat dette (i Mt 16). Etter irettesettelsen av Peter, gir Jesus først gode og nyttige råd om disippellivets annerledeshet – og om hvordan hans etterfølgere skal få sin lønn til slutt.

Deretter, og det er enda mer interessant i denne sammenheng, tar han i fortsettelsen (en liten uke senere, kap 17:1ff) med seg Jakob, Johannes og Peter (!) med seg opp på fjellet for en av de mest spesielle og spektakulære opplevelsene under Jesu jordeliv, åpenbaringen av hans herlighet. For en avslutning på en turbulent uke for Simon Peter! For en oppmuntring! For et plaster på sårede følelser! For en anerkjennelse av ham som én i den indre sirkelen!

Jesus er også modellen vår når det gjelder å *møte* kritikk. Der har vi like mye å lære. Når han selv ble kritisert og anklaget, var hans vanligste reaksjoner:

1. Han tidde ofte.
2. Han gikk bare videre (og gikk til sin Far med det; jf kong Hiskias sunne reaksjon når han fikk trusselbrev, 2 Kg 19:14).
3. Han stilte motspørsmål, som "Hva leser du i Skriftene? Hva står skrevet?", som var saklige og ikke emosjonelle spørsmål.
4. Han svarte på noe helt annet og mye mer relevant, som ofte fullstendig tok "luven" av kritikken (som "Hvem mener *dere* døperen Johannes var?").

Innen pedagogikken tales det en del om 5-1-regelen, spesielt i forbindelse med barneoppdragelse. Den går i korthet ut på at hver korreksjon eller irettesettelse trenger fem oppmuntringer eller bekræftelser i forkant for å skape balanse hos mottakeren. Altså fem oppmuntringer for hver formaning. Så tungt "veier" en formaning! Det er det vel verd å tenke på. Og det interessante er at 5-1-regelen bare fungerer preventivt, det vil si at oppmuntringene må komme før formaningene – "ros før ris", som de gamle sa; kommer de etter formaningene, har de langt fra samme effekt og vil lett fungere imot sin hensikt og bare forsterke den negative opplevelsen av korreksjonen.

SNILLISME OG SEKUNDERING

Jeg tror veldig på at vi som kristne "*bærer over med hverandre i kjærlighet*", som Paulus uttrykker det, "*og legger vinn på å bevare Åndens enhet i fredens (sam)bånd*" (Ef 4:2-3), men jeg tror ikke på en fred som er dvask og unnnvikende og som ikke tør å si sannheten og stå

opp for rettferdigheten og "rense lufta", en fred som mer handler om unnfallenhet enn om kjærlighet. Jeg tror på å være *sannheten tro i kjærlighet*, som apostelen skriver videre (v 15).

Generelt tror jeg at kristne ofte er misforstått snille med hverandre. Vi blir utydelige fordi vi vil unngå konfrontasjoner og enda verre: konflikter. Ikke at vi skal øve oss i å gå i strupen på hverandre. Å servere noen det man opplever som den usminkede sannhet, kan lett virke mot sin hensikt. Det er forskjell på det som kommer rett fra levra og det som kommer fra hjertet. Det som skjer mellom Jesus og Peter i dagens tekst er mer unntaket som bekrefter regelen.

Og her vil vi være i en helt annen situasjon enn Jesus! For vi er feilende og sårbare og har ikke en sjanse til å nå fram med en formaning om vi ikke formidler at vi selv sitter i glasshus. Ingen av oss sitter opphøyd på en pidestall eller fjelltopp. Vi må la folk forstå at vi selv har vårt å stri med i livet. Og det er viktig å vise at vi selv tåler kritikk. Derfor er det både klokt og avvæpnende å si at den vi irettesetter må gi beskjed hvis vedkommende har noe å utsette på oss. Dessuten er det alltid viktig å huske Bibelens ord om at *den som tror han står, må passe seg så han ikke faller*. (1 Kor 10:12)

Det er viktig å være klar over hva som egentlig er hensikten med irettesettelse. Vekst er nøkkelordet. Den som ikke blir irettesatt, går glipp av utvikling og modning. Det kan ramme et helt miljø at man ikke ønsker korreks som har konfliktstoff i seg. Det blir lett stagnasjon og frustrasjon, og enkeltmennesker får ikke utvikle seg og oppnå sitt gudgitte potensial. Folk som derimot inviterer andre inn i livet sitt, åpner opp for en kjempemulighet til å komme videre.

Jeg vil gjerne slå et slag for at alle aktive kristne, men spesielt alle med lederansvar på ulikt nivå, benytter seg jevnlig av mentorhjelp og sjelesorg for å få veiledning og hjelp til å arbeide med utfordringer i eget liv til glede og hjelp for en selv og de rundt seg.

Et av uttrykkene som brukes om Den hellige ånd i NT, er Parakleten – Veilederen. Det er et fyldig ord med bredt innhold og kan både oversettes med Guide, Forsvarer, Oppmuntrer, Formaner, Veileder og Sekundant. Ordet er hentet fra idrettsbanen, hvor sekundanten står langs sidelinjen og oppmuntrer, veileder og formaner sin utøver til å stå på videre og som viser om vedkommende ligger foran eller etter det oppsatte skjemaet med fingrer opp eller ned. Dette er Den hellige ånds oppgave i forhold til oss, å heie og hjelpe oss fram i livsløpet vårt og jevnlig vise oss hvordan vi ligger an med "fingrer opp", oppmuntringer, og "fingrer ned", formaninger.

Når Hebreerbrevets forfatter legger tungt innover oss at vi må oppmuntre "hverandre, så lenge det heter 'i dag'", så er det nettopp dette uttrykket "parakletos" som benyttes – og som andre bibler oversetter med formane (Hebr 3:13). Vi kalles altså til å være sanne overfor hverandre – og ikke misforstått snille, til å være sekundanter for hverandre – som Den hellige ånd er det for oss. Og det er et glimrende bilde, for alle vet at sekundanten ikke vil sin utøver noe ondt, selv om han kan vise mange fingrer ned. Den formaningen utøveren slik får, er helt nødvendig, for ikke å bli liggende etter på veien – som det heter lenger ute i det samme brevet. Og faktisk hadde sekundanten på den tid lov til å løpe opp på siden av utøveren sin og gjøre alt som sto i hans makt for å få vedkommende til å yte maks, men uten kroppslig hjelp.

TERMOSTAT OG TERMOMETER

Apropos fingerer opp og fingerer ned. Et mye brukt metaforpar passer godt inn her, nemlig de to instrumentene termostat og termometer. Et termometer måler temperaturen i et rom nøyaktig, men er helt passivt i sin utøvelse av denne oppgaven. Er det for kaldt i et rom – eller for varmt, så vil bare termometeret ”innfinne” seg med det. Ikke så med termostaten. Den er også en slags temperaturmåler, med en aktiv en. Den er en aktiv grensevakt! Brytes grensen, setter den straks inn tiltak for å sikre grensen igjen. Når den er innstilt på en ønsket temperatur, så tar den ned gradene i et overopphetet rom (som gjør at de fleste bilmotorer ikke koker over lenger) og arbeider opp gradene i et nedkjølet rom (som gjør at steikeovnen blir klar for sitt oppdrag).

Altfor mange kristne har en misforstått ”termometer”-innstilling til sine omgivelser når det blir for varmt eller for kaldt. De forholder seg passive til uønsket temperatur i frykt for å såre, skade, provosere, ødelegge. Men, sier Jesus og Paulus og Hebreerbrevets forfatter, vi skal ikke bare tilpasse oss (Rom 12:1-2), med være en motkultur av ”termostater” som aktivt arbeider fram den gode relasjonstemperaturen i våre omgivelser.

Alle har en JA-knapp, et område som åpner opp for gode møter. De som trykker på den, møter goodwill hos deg. Selv har jeg i mange år vært opptatt av de ulike kjærlighetsspråk og deres betydning for relasjonsbygging. Dette kunne godt ha vært vårt hovedanliggende i dag. For det å forstå og bruke de ulike kjærlighetsspråk har i aller høyeste grad med relasjonskompetanse å gjøre. Av de fem språkene (som Gary Champan presenterer i sine bøker) er *godord* mitt hovedspråk, altså oppmuntringer, sammen med *gaver* som sidespråket mitt. (Ikke så rart at jeg derfor brenner for dette! ☺)

Godord i form av oppmuntringer og bekreftelser er altså min JA-knapp. Bare prøv. Kanskje det var det samme for Simon Peter? Jeg vet ikke, men uansett så ser vi at Jesus ofte gir ham gode ord, men benytter seg selvsagt av alle de fem kjærlighetsspråkene i sin omgang med ham og de andre disiplene, både tid, nærhet, godord, gaver og tjenester. Spesielt når det er vanskelig å nå inn til et menneske er det viktig å finne vedkommendes JA-knapp.

JESU OPPSKRIFT

Jesus gir selv retningslinjer for hvordan vi skal ta opp vanskelige ting med en medkristen (Mt 18:15-18). Først skal vi snakke med den det gjelder på tomannshånd - ikke for å ta vedkommende, men i håp om en løsning der og da. Det kan være nyttig med flere runder i dette ”enerommet”. Går ikke det, så kalles vi til å ta med oss noen andre som hjelpere og i siste instans – om nødvendig – involvere lederskapet i menigheten.

Dette er en glimrende oppskrift og vel verd å følge. I forkant er det helt avgjørende å be – slik også bønn konkret er knyttet til Jesu veiledning her (v 19-20). Vi må praktisere det gamle evangeliske prinsippet om å snakke med Gud om mennesket før vi snakker med mennesket om Gud. Det kan også være nyttig å visualisere en planlagt samtale for sitt indre – i forkant, slik en idrettsutøver forbereder seg på en øvelse. Da kan vi være forberedt, både åndelig og mentalt, på reaksjonene og spørsmålene som måtte komme.

Hvis noen blir firkantede og ufølsomme i sin formaning, og slik bare er «sannheten tro», er det dårlig veiledning. Det drar bare ned og har ingen byggende effekt. Derfor er det nesten alltid lurt å gi seg god tid før vi irretsetter noen, både for å tenke grundig gjennom det vi vil formidle – og hvordan vi vil formidle det, og, som allerede nevnt, for å bruke nok tid i bønn. Poenget er nemlig ikke at vi skal bli mestere i å kalle andre inn på teppet, men leve så nær hverandre at det er naturlig å bli invitert inn i hverandres liv.

SELVKRITIKKENS GAVE

Selv synes jeg det har vært nyttig å utfordre andre til å evaluere det jeg sier og gjør – og ikke sier og gjør – som forkynner. Noen ganger har andre kristne ledere også invitert meg til å følge dem over tid og gi dem tilbakemeldinger. Det har vært både krevende og givende, men en stor ære og en udelt glede. I en slik trygg relasjon, er det lettere å ta imot – og også være uenige. Jeg opplever at vennskapet blir styrket og ikke svekket gjennom slike prosesser.

Tidlig i min tjeneste kom jeg over dette vise rådet fra en av det nittende århundres største predikanter, Charles Haddon Spurgeon, som han pleide å gi til sine studenter:

”Få en venn til å fortelle deg dine svakheter. Eller enda bedre: Inviter en fiende til å følge deg nøye og komme med sin mening på en usminket måte. En slik irriterende kritikk er en velsignelse for en vis mann, men et utålelig onde for dåren! Vær flittig og rask til å la deg justere. Hvis ikke vil du ubevisst fortsette å gjøre feil, gale ting vil vokse fram og gradvis vil dine uvaner gjøre deg ufølsom. Du må derfor kritisere deg selv med en ustoppelig iver.”

Og en av forrige århundres største kristne internasjonale profiler, John Stott, føyer til:

”Vi må være like kritiske overfor oss selv som vi ofte er overfor andre og så generøse overfor andre som vi alltid er overfor oss selv.”

Dette er helt i Jesu ånd når han ved flere anledninger formaner om ikke å dømme for at vi ikke selv skal bli dømt: *For med den dommen dere dømmer, skal dere selv bli dømt. Og med det målet dere måler opp med, skal det bli målt opp tilbake for dere.* (Mt 7:1-2)

Det handler om sunn selvkritikk. Det handler om gjennomskinnelighet. Det handler om vilje til å slippe andre inn i sitt liv som kan ansvarliggjøre oss for våre valg og prioriteringer, våre holdninger og handlinger: *Og hvorfor ser du flisen i din brors øye, men merker ikke bjelken i ditt eget øye? Eller hvordan kan du si til din bror: ”La meg ta flisen ut av øyet ditt!” og se, bjelken er i ditt eget øye? Hykler! Ta først bjelken ut av ditt eget øye! Da skal du se klart, så du kan ta flisen ut av din brors øye.* (v 3-5)

JESU LEDERSTIL

Ingen hadde relasjonskompetanse som Jesus. Som leder var han unik når det gjaldt evne og vilje til å balansere mellom oppmuntringer og formaninger, til å følge 5-1-regelen, til å være paraklet og termostat.

Jeg har fanget opp ti kjennetegn ved Jesu lederstil – som vi ikke får nok tid til å gå nøye gjennom her. Men de av dere som er interessert i å få denne oversikten, kan altså få den. Her kommer disse ti kjennetegnene fortløpende:

1. Tjenende lederskap. Jesus ber sine etterfølgere om å gi til den som ber om noe og ikke vende ryggen til den som vil låne av oss (Mt 5:42), og på avskjedskvelden vasker han deres føtter og sier: *Når jeg som er herren og mesteren, har vasket deres føtter, da skylder også dere å vaske hverandres føtter. Jeg har gitt dere et forbilde: Slik jeg har gjort mot dere, skal også dere gjøre.* (Jh 13:14-15)

2. Nært lederskap. Jesus valgte å være sammen med disiplene sine på døgnbasis for alltid å være nær dem. For å være tilgjengelig for dem. Også når han var sliten og hadde behov for hvile, tok han dem med seg avsides (Mk 6:31). Det betyr ikke at Jesus ikke hadde tid for seg selv; det vet vi at han prioriterte høyt (Mt 14:23; Mk 1:35; Lk 4:42).

3. Modellerende lederskap. Flere har påpekt det geniale i Jesu måte å føre sine disipler inn i tjeneste på. Først gjør han sine gjerninger med disiplene som øyenvitner. Flere ganger, Slik en mester lærer opp en svenn (Mt 4:23-24; Mk 1:32-42). Så inviterer han dem inn i sine gjerninger for å gjøre dem sammen med ham, med ham som "arbeidsleder". Igjen og igjen (Mt 14:14-21; Lk 10:16-20). Til sist kaller han dem til å utføre de samme oppgavene selv, med han som mentor og kvalitetssikrer (Mt 10:5ff; Mk 16:15-20). Ringen er sluttet.

4. Utrustende lederskap. Helt fra begynnelsen gir Jesus sine etterfølgere løfte om at han går med dem og vil utruste dem for oppdraget, en garanti han gjentar helt til det siste. Og han er ikke bare en leder som snakker om det, men gjør det! Han gir dem makt og autoritet til å forkynne evangeliet, utføre befrielser og helbredelser, og han "ånder" Den hellige ånd på dem. Se blant annet Mt 10:1,8 & 19; Mk 16:17-18; Lk 10:19; Jh 20:22; Mt 28:18-20.

5. Oppmuntrende lederskap. Jesus er en mester i å mate sine disipler med gode ord og oppmuntringer for at de senere skal tåle korreksjon og verbal motstand! *Den som hører dere, hører meg* (Lk 10:16) og *Jeg kaller dere ikke lenger tjenere, for tjeneren vet ikke hva herren hans gjør. Jeg kaller dere venner (...)* (Jh 15:15) er slike oppmuntrende utsagn. Jeg pleier å bruke bildet av en bank, en indre verdibank, som alle personer har og som vi andre enten setter inn kapital i eller tar ut av. Jo flere positive ord vi investerer på denne kontoen i andres liv, dess mer har vi å gå på når vi av og til må "ta ut" noe fra personens konto i form av korreksjon eller refs. Jesus fyller opp kontoen i Peters verdibank helt fra sitt første møte med ham, slik at han kunne refse ham såpass tøft som han gjør oppe i Cesarea Filippi uten at forholdet deres tar skade av det (Mt 16:23).

6. Retningsgivende lederskap. Om igjen og om igjen angir Jesus retningen for liv og tjeneste. Helt fra kallet av de første disiplene proklamerer han: *Kom og følg meg, så vil jeg gjøre dere til menneskefiskere* (Mk 1:17). Klar retning. Klart innhold. Og når han sender dem ut første gang, får de minst like klare instruksjoner: *Gå og forkynn: 'Himmelriket er kommet nær!' Helbred syke, vekk opp døde, gjør spedalske rene og driv ut onde ånder! Gi som gave det*

dere fikk som gave. (Mt 10:7-8) Og dette tydelige retningsgivende lederskapet preger Jesus hele tiden, slik det topper seg i misjonsbefalingen i slutten av evangeliet etter Matteus (28:18-20).

7. Reproduserende lederskap. Alle gode ledere evner å skape en kultur for reproduksjon. Så også Jesus. Spesielt Jesus. Etter å ha valgt ut sine tolv første disipler, plukker han ut tre av dem – Jakob, Johannes og Peter – for videre ledertrening. Jakob blir sammen med de andre med i ledelsen av den første menighet i Jerusalem fram til han blir drept (Apg 12:2), Johannes reiser etter hvert videre til Efesos og blir, ut fra troverdige kilder, biskop i Lille-Asia, mens Simon Peter blir hele den samlede kirkes overhode, slik Jesus lover ham når han sier: *Du er Peter, og på denne klippen vil jeg bygge min kirke, og dødsrikets porter skal ikke få makt over den. Jeg vil gi deg himmelrikets nøkler (...).* (Mt 16:18-19).*

8. Oppfølgende lederskap. Jesus var ikke leder bare for de gode dager og de lette partier. Han tok også ansvar når det buttet imot, når de vanskelige dagene kom, som når Tomas sliter med å tro på oppstandelsen (Jh 20:24-31) og når Peter noe tidligere kastes inn i sin største tros- og kallskrise (Mt 26:31-75; Mk 16:6-7; Jh 20:3-10 & 19-23; 21:15-17). Enndog Judas blir tiltalt som "venn" når de møtes i Getsemane (Mt 26:50). Jesus svikter ikke sine (Jh 13:1; 17:12) og lover å følge dem tett, alltid og allesteds (Mt 28:20).

9. Transparent (gjennomsiktig) lederskap. Jesus skjulte seg aldri for sine. Han dro seg ofte avsides, men ikke for å gjemme seg, kun for å være alene sammen med sin Far (Mk 1:35; Mt 14:23; Lk 6:12). Han kunne skjule seg for sine motstandere, slik vi leser i evangeliet etter Johannes ved to anledninger (8:59; 12:36). Men overfor sine disipler ville han hele tiden leve transparent, gjennomsiktig, derfor skjuler han verken sinne (Mt 21:12-13; Jh 2:15-17), glede (Lk 10:21), inderlig medfølelse (Mt 9:36-39; Mk 6:34), sorg (Jh 11:33-35), tretthet (Jh 4:6; jf Mk 6:31), opprørhet (Jh 13:21) eller dødsangst (Lk 22:44). Han hjelper dem – og oss – til å være sanne og nådefulle, slik han selv var det (Jh 1:14).

10. Velsignende lederskap. Det siste Jesus gjorde før han forlot disiplene sine, var å velsigne dem. Ja, *mens han velsignet dem, skiltes han fra dem og ble tatt opp til himmelen*, skrives evangelisten Lukas (24:51). Det sier noe om velsignelsens plass og betydning. Selv om det ikke står eksplisitt, så aner vi at utvelgelsen av de tolv (Mt 10:1ff; Mk 6:7ff; Lk 9:1ff) også var en tilsvarende velsignelseshandling der de både får oppdraget og utrustningen. På samme måte er det vanskelig å lese avskjedskvelden med fotvask, nattverd og den avsluttende forbønnen for dem som annet enn en lang og rik velsignelseshandling (Jh 13-17). Og etter oppstandelsen velsigner han dem med å gi dem en "forsmak" på Den hellige ånds komme (Jh 20:22).

*Med uttrykket "*Du er Peter, og på denne klippen vil jeg bygge min kirke*" kan Jesus både ha ment at kirken skulle bygges på Peters tjeneste eller på hans nylig avlagte bekjennelse. Den katolske kirke lander tydelig på den første tolkning, der Peters person og tjeneste blir kirkens grunn – blant annet ut fra at Jesus gir ham Klippenavnet. Andre deler av kirken, blant annet lutherdommen, heller like klart til den andre forståelsen, nemlig at det er Peters frimodige og åpenbarte bekjennelse som er den klippegrunn kirken skal bygges på.